

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/boneyusbad.1725394

Özgün Araştırma / Original Research

Kalite Maliyeti Alanında Hazırlanan Tezlerin Bibliyometrik Analizi: 1989-2024

Bibliometric Analysis of Theses in the Field of Quality Cost: 1989-2024

Semanur SEKİ¹Aynur TORAMAN²

¹ Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

² Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Isparta, Türkiye

Sorumlu yazar /
Corresponding author

Semanur SEKİ
semanur.celik@marmara.edu.tr

Geliş tarihi / Date of receipt:
25.06.2025

Kabul tarihi / Date of
acceptance: 06.02.2026

Atıf / Citation: Seki, S.,
Toraman, A. (2026). Kalite
maliyeti alanında hazırlanan
tezlerin bibliyometrik analizi:
1989-2024. *BANU Sağlık
Bilimleri ve Araştırmaları
Dergisi*, 8(2), 431-440. doi:
10.46413/ boneyusbad.1725394

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, 1989–2024 yılları arasında kalite maliyeti alanında hazırlanmış tezlerin genel görünümünü ortaya koymaktır. Çalışma, tezlerin belirli parametreler doğrultusunda sistematik biçimde incelenmesine dayanmaktadır. Bu araştırma, kalite maliyeti literatüründeki gelişim eğilimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bunun yanında, çalışmanın gelecekte yapılacak araştırmalara müteavazı bir katkı sağlaması umulmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Ulusal Tez Merkezi'nde "Kalite Maliyeti" taramasında, elde edilen veriler, Excel programı ve bibliyometrik yazılım (SciMAT) kullanılarak analiz edilmiştir. 1989-2012 ve 2013–2024 olmak üzere iki ayrı döneme ayrılarak analiz edilmiş ve anahtar kelimelerin eğilimleri görselleştirilmiştir.

Bulgular: Tezlerin en yoğun 1996'da üretildiği, %83'ünün yüksek lisans düzeyinde ve %97'sinin Türkçe olduğu görülmüştür. Dokuz Eylül ve Marmara Üniversiteleri 14'er tez ile öne çıkarken, en fazla tez Sosyal Bilimler Enstitüsü (105) bünyesinde, özellikle İşletme (84) ve Endüstri Mühendisliği (16) alanlarında hazırlanmıştır. Nitel yöntemler (%59) baskındır. İlk dönemde "uygulama", sonraki dönemde "kalite" kavramı merkezde yer almıştır.

Sonuç: Kalite maliyeti alanındaki çalışmaların bibliyometrik analizlerle desteklenmesi, literatüre katkılar sunacaktır. Bulgular, akademik ilginin dönemsel dalgalanmalar gösterdiğini ortaya koyarak gelişimsel yönelimlerin izlenmesine imkân tanımaktadır. Nicel ve karma yöntemler ile İngilizce çalışmaların artırılması, uluslararası literatürde bilimsel etkinin artmasına katkı sağlayacaktır. Araştırma, kalite maliyeti literatürüne metodolojik, kavramsal ve stratejik düzeyde değer katan özgün bir kaynak niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Kalite değerlendirmesi, Bibliyometrik analiz, Maliyet kontrolü

ABSTRACT

Aim: This study presents an overview of theses on quality cost between 1989 and 2024. Theses were systematically examined according to specific parameters, with the additional aim of serving as a reference for future research. The study also seeks to identify developmental orientations of the literature and provide a strategic perspective to the field.

Materials and Method: Data from the National Thesis Center using the keyword "Quality Cost" were analyzed with Excel and the bibliometric software SciMAT. The period was divided into two phases, 1989–2012 and 2013–2024, and keyword trends were visualized.

Results: The results showed that the highest number of theses were produced in 1996, 83% were at the master's level, and 97% were written in Turkish. Dokuz Eylül and Marmara Universities stood out with 14 theses each. Most theses were prepared under the Institute of Social Sciences (105), particularly in Business Administration (84) and Industrial Engineering (16). Qualitative methods (59%) were dominant. The first period centered on "application," while the later period focused on "quality".

Conclusion: Bibliometric analyses of quality cost studies enrich the literature. Findings reveal fluctuating academic interest and developmental trends. Expanding quantitative, mixed-method, and English studies will enhance international scientific impact.

Keywords: Quality assessment, Bibliometric Analysis, Cost control

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Kalite kavramı, bir dizi çeşitli tanım ve yaklaşıma sahiptir, bu nedenle çeşitli akademik bakış açıları altında detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Juran'ın kalite için iki tanımı bulunmaktadır. Birinci tanımda kalite, "ürünlerin müşteri ihtiyaçlarını karşılayan ve bu sayede müşteri memnuniyetini sağlayan özellikleridir" olarak tanımlanırken ikinci tanımda, "hatalardan arınmak" olarak tanımlanmaktadır. Juran hataların; saha sorunları, müşteri memnuniyetsizlikleri ve müşteri talepleri gibi tekrar çalışmayı gerektiren hatalardan oluştuğunu belirtmektedir (Juran ve Godfrey, 1999, s. 6-7). Philip B. Crosby, "Kalite bedavadır. Bir hediye değil, ama bedavadır. Kalite sadece bedava değil, aynı zamanda her şeye dürüst bir kâr sağlayıcısıdır." sözleriyle kaliteyi tanımlamaktadır (Crosby, 1979, s. 1). William Edwards Deming ise kalite nedir diye

sorulduğunda "Kalite yalnızca etkili olan kimse açısından tanımlanabilir. " diyerek cevap vermektedir (Deming, 1986, s. 168).

Kalite maliyetleri, bir işletmenin ürün veya hizmetlerinin kalitesini güvence altına almak veya geliştirmek amacıyla yaptığı harcamaları kapsayan bir kavramdır. Bu maliyetler, genellikle başlangıçta daha yüksek olabilir, ancak uzun vadeli perspektifte işletmelere önemli avantajlar sunabilmektedir (Sturm, Kaiser, & Hartmann, 2019, s. 1439). Armand V. Feigenbaum "Total Quality Control" adlı eserinde kalite maliyetlerini "Kalite sistemleri ekonomisinin temelidir." cümlesiyle tanımlamaktadır (Feigenbaum, 1961, s. 110). Kalitenin tarihsel gelişimi içerisinde, kalite maliyetlerinin ölçülebilmesi için çeşitli akademik modeller ortaya konulmuştur. Bu modellere ait bilgiler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Kalite Maliyeti Modelleri ve Maliyet Sınıfları

Kalite Maliyet Modeli	Faaliyet / Maliyet Sınıfları	Modelle İlgili Yapılan Yayınlar
PAF Modeli	Önleme+Ölçme - Değerlendirme+Başarısızlık	Tatikonda 1996, Purglove and Dale 1995, Fruin 1986, Feigenbaum 1956, Thomson and Nakamura 1987, Denzer 1978, Chang and etc 1996, Sorguist 1997, Merino 1988, Plunkett and Dale 1988
Crosby Modeli	Uygunluk+Uygunsuzluk	Suminsky 1194, Denton ve Kowalski 1988
Fırsat ve Maddi Olmayan Maliyet Modeli	Önleme+Ölçme - Değerlendirme+Başarısızlık/Uygunluk+Uygunsuzluk+Fırsat/Maddi+Maddi Olmayan	Sandoval-Chaves/Carr 1992, Malchi and McGurk 2001/ Juran and etc 1975
Süreç Maliyet Modeli	Uygunluk+Uygunsuzluk	Ross 1977, Marsh 1989, Goulden and Rawlins 1995, Crossfield and Dale 1990
FDMS Modeli	Değer Ekleyen+Değer Ekleme	Cooper 1988, Cooper and Kaplan 1988, Tsai 1988, Jorgenson and Enkerlin 1992

Kaynak: (Schiffauerova ve Thomson, 2006, s. 3)

Kalite maliyeti, bir organizasyonun performansını değerlendirmek amacıyla genel ya da özel hesaplamalara tabi tutulabilmektedir. Bu maliyetlerin hesaplanmasında kullanılan yöntemler arasında en yaygın tercih edilen yöntem PAF (Prevention, Appraisal and Failure) modelidir. Organizasyonlar bu model ile kendi özelliklerine ve hedeflerine uygun raporlama düzenini ve periyodunu belirlemektedir (Bekçi ve Toraman, 2011, s. 42). Armand V. Feigenbaum tarafından geliştirilen bu model, kontrol maliyetleri ve kontrol başarısızlığının maliyetleri olmak üzere iki temel alana odaklanmaktadır. Kontrol maliyetleri, önleme maliyetleri ve değerlendirme maliyetleri olmak üzere iki ana

kategoride ölçülmektedir. Kontrol başarısızlığının maliyetleri, iç başarısızlık maliyetleri ve dış başarısızlık maliyetleri olmak üzere iki alt başlık altında incelenmektedir (Feigenbaum, 1991, s. 111-112).

Önleme maliyetleri, hataların ortaya çıkmasını engellemek amacıyla yapılan harcamaları kapsamaktadır (Kaygusuz, 2012, s. 21). Değerleme maliyetleri ise işletmenin kalite seviyesini sürdürmek için yapılan harcamaları yansıtmaktadır (Feigenbaum, 1961, s. 84). İç başarısızlık maliyetleri, işletme içindeki kalite eksikliklerinden kaynaklanan maliyetleri içerirken, dış başarısızlık maliyetleri işletme

dışında ortaya çıkan kalite sorunlarından kaynaklanan maliyetleri içermektedir (Çabuk, 2005, s. 3).

Kalite maliyeti hemen hemen her alanda incelenen bir konudur. Bu nedenle YÖK Ulusal Tez Merkezi incelenmiş ve bu konuda yazılmış tezlerin bütüncül bir fotoğrafını çekecek sistematik ve kapsamlı bir bibliyometrik incelemenin literatürde yer almadığı fark edilmiştir. Bu çalışma, 1989-2024 yılları arasında YÖK Ulusal Tez Merkezi'ndeki tüm kalite maliyeti tezlerini inceleyerek yapılmış ve bu boşluğu doldurmayı amaçlamıştır. Çalışmanın özgünlüğü Türkiye'deki tez literatürünü bir araya getirmesi, birçok parametre setiyle ayrıntılı olarak analiz edilmesi ve SciMAT ile kavramsal gelişim eğilimlerinin görselleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. SciMAT analiziyle elde edilen dönemsel karşılaştırmalar ve anahtar kelime eğilimlerinin görselleri kalite maliyeti alanında yazılan tezlerin kavramsal dönüşümünü ve gelişimsel yönelimlerini anlamamıza katkıda bulunmuş ve çalışmanın özgün değerini artırmıştır. Böylelikle araştırmacılar kalite maliyet konusunda yapacakları çalışmalarda temel anahtar kelimelerini ve gelecekteki potansiyel araştırma boşluklarını belirlemede bu çalışmadan faydalanabileceklerdir. Kısaca bu çalışmanın amacı, söz konusu boşluğu gidermek üzere 1989–2024 yılları arasında kalite maliyeti üzerine hazırlanmış tezleri kapsamlı biçimde sınıflandırmak ve analiz etmektir.

Araştırma Soruları

Bu doğrultuda araştırma şu sorulara yanıt aramaktadır:

1. Tezlerin 1989-2024 yıllarında kalite maliyet alanındaki gelişimi nasıldır?
2. Tezlerde kullanılan parametrelerin (yıl, enstitü, yöntem, üniversite, dil vb.) dağılımları nedir?
3. Tezlerde yer alan anahtar kelimelerin 1989-2024 yıllarındaki gelişim süreci nedir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü (Tasarımı)

Çalışma, betimsel bir tasarıma sahip bibliyometrik analiz çalışmasıdır. Bibliyometrik kavramının bilime uyarlanması, ilk olarak Francis Galton (1822-1911) tarafından gerçekleştirilmiştir. Galton'a göre, "bilim insanları", medeniyetin temellerini oluşturan önemli bireylerdi ve bu kişilerin verimliliğini

artırmak için her türlü çaba harcanmalıydı. Bibliyometrik çalışmalar, bilimsel araştırmanın analiz ve değerlendirmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu tür çalışmalar, sadece araştırmacıların akademik üretkenlik seviyelerini değil, aynı zamanda bilimsel yayınların miktarı ve kalitesi gibi birçok faktörü de analiz etmektedir (Godin, 2009, s. 549). Bu yöntemin avantajı, geniş bir perspektif sunmasıdır (Merigo ve Yang, 2017, s. 72). Bu nedenle kalite maliyeti üzerine yazılmış tez çalışmalarını değerlendirmek amacıyla bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada, kalite maliyetleri alanında Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlı tezlerin; yayımlandıkları yıl, tez türü, üniversite, enstitü, ana bilim dalı, danışman unvanı, yazım dili ve kullanılan araştırma yöntemi bakımından dağılımlarının incelenmesi ve bu değişkenlere ilişkin mevcut durumun ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırma evreni, Ulusal Tez Merkezi'nde taranan yüksek lisans ve doktora tezlerinden oluşmaktadır. Örneklem, 1989 ile 2024 yılları arasında ilgili alanda yazılmış tüm tezleri içermektedir. Araştırma kapsamında, Ulusal Tez Merkezi'nden "kalite maliyeti" anahtar kelimesi ile elde edilen 138 tez analiz edilmiştir. Araştırmaya dahil etme kriterleri; YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alması, 1989–2024 yılları arasında yayımlanmış olması, "kalite maliyet" anahtar kelimesiyle yapılan taramada erişilebilir olması, yüksek lisans veya doktora düzeyinde hazırlanmış olması ve tam metin erişime açık olmasıdır.

Verilerin Toplanması

1989-2024 yılları arasında hazırlanmış 138 tezdten elde edilen toplam 168 anahtar kelime kullanılarak standart bir veri seti oluşturulmuştur. Anahtar kelimeler, tezlerin odaklandığı temaları ve araştırma eğilimlerini yansıtacak biçimde düzenlenmiş ve analiz için hazır hale getirilmiştir. Alan yazınındaki değişim ve sürekliliğin daha sağlıklı biçimde değerlendirilebilmesi amacıyla veriler 1989-2012 ve 2013-2024 olmak üzere iki alt döneme ayrılmıştır. Bu dönemsel ayrım, kalite maliyeti konusundaki akademik üretimin zamansal dönüşümünü ve kavramsal eğilimlerini karşılaştırmalı olarak incelemeye olanak sağlamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Veriler, Ulusal Tez Merkezi'nin gelişmiş arama

sistemi kullanılarak toplanmıştır. “Kalite maliyeti” anahtar kelimesiyle yapılan arama sonucunda elde edilen tezler ayrı ayrı analiz edilmiş ve her tez için tez türü, yayın yılı, üniversite, enstitü, ana bilim dalı, danışman unvanı, yazım dili ve kullanılan yöntemler gibi değişkenler sistematik olarak Excel programına girilmiştir. Excel programı veri analizi için de kullanılmıştır. Ayrıca tezlerin anahtar kelime düzeyindeki eğilimlerini incelemek amacıyla SciMAT (Science Mapping Analysis Tool) yazılımından yararlanılmıştır (SciMAT, 2011).

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmaların kamuya açık olması ve herhangi bir kişisel veri içermemesi, etik kurul onayı gerektirmemiştir. Bununla birlikte, bilimsel etik ilkeleri göz önünde bulundurularak, değerlendirme için yalnızca kamuya açık tezler seçilmiş ve çalışmada kaynak gösterimlerine özen gösterilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Elde edilen verilerin çözümlemesinde Microsoft Excel yazılımından yararlanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler kapsamında, sıklık ve yüzde dağılımları hesaplanmış ve tablo halinde sunulmuştur. Veriler, “kalite maliyeti” konusundaki akademik üretimin yıllara, üniversitelere, enstitülere, bilimsel danışmanların unvanlarına, yazım dillerine, anahtar kelimelere ve yöntem türlerine göre genel bir fikir edinmek amacıyla değerlendirilmiştir. Bu değişkenler kalite maliyeti tezlerini bütüncül biçimde değerlendirmek için belirlenmiştir. Yıllara göre

dağılım akademik ilginin zaman içindeki seyrini göstermektedir. Üniversite, enstitü ve anabilim dalı dağılımları kurumsal ve disipliner çeşitliliği ortaya koymaktadır. Danışman unvanı dağılımı, kalite maliyeti alanındaki çalışmaların hangi akademik kademelerin rehberliğinde yoğunlaştığını görmemize hizmet etmektedir. Yazım dili uluslararası görünürlüğü ve literatüre katkı potansiyelini yansıtmaktadır. Yöntem türü, metodolojik eğilimleri, derinlik ve genelleme gücünü ortaya koymaktadır. Anahtar kelimeler ise araştırmacıların çalışmalarda vurguladıkları temel konuları ve metodolojik yaklaşımları yansıttığından, alanın kavramsal yapısını anlamada kritik bir gösterge işlevi görmektedir. Bu çerçevede değişken seti, alandaki kurumsal, metodolojik ve kavramsal yönelimlerin eleştirel biçimde incelenmesine katkı sağlamaktadır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın sorunsalları, yapılan analizler ve ortaya çıkan bulgular ışığında ayrıntılı bir biçimde değerlendirilmiştir. Elde edilen analiz sonuçları, literatürle bağlantılı bir biçimde ele alınmış ve anılandırılmıştır. Bulguların yorumlanması, mevcut bilgi birikimiyle uyumlu bir şekilde yapılmış, araştırmanın katkıları ve sınırlamaları belirtilmiştir. Bu aşamada, analiz sonuçlarının genel bağlam içindeki önemi vurgulanmış ve olası ileri araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur. İlk olarak ‘Kalite Maliyet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Yıl ve Tür Dağılımı’ tablosu sunulmaktadır.

Tablo 2. Kalite Maliyeti Alanında Hazırlanmış Tezlerin Yıl ve Tür Dağılımı

Tezlerin Yıl Dağılımı				Tezlerin Tür Dağılımı	
1989	1	2007	6	Yüksek Lisans	115
1990	0	2008	2	Doktora	23
1991	0	2009	2		
1992	0	2010	6		
1993	3	2011	3		
1994	1	2012	5		
1995	2	2013	2		
1996	10	2014	4		
1997	8	2015	2		
1998	9	2016	3		
1999	9	2017	3		
2000	4	2018	4		
2001	4	2019	5		
2002	8	2020	1		
2003	5	2021	5		
2004	5	2022	2		
2005	2	2023	4		
2006	6	2024	2		

Tablo 2.'de, Yüksek Öğretim Kurumu kayıtlarına göre kalite maliyet konusundaki ilk araştırmanın 1989 yılında gerçekleştirildiği gözlemlenmektedir. Bu dönem içinde kalite maliyeti konusuna duyulan akademik ilginin değişkenlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Verilere göre, kalite maliyet konusunda en yoğun tez çalışmalarının gerçekleştiği yıl 1996'dır ve bu yıl içinde 10 adet tez tamamlanmıştır. İkinci sırada, 1998-1999 yılları gelmektedir ve bu dönemde 9 adet tez çalışması tamamlanmıştır. Ayrıca, 1997 ve 2002 yılları, 8 adet tez çalışmasıyla üçüncü sırada yer almaktadır. 1990, 1991 ve 1992 yıllarında kalite maliyet alanıyla ilgili hiç tez çalışması yapılmadığı gözlemlenmektedir.

Araştırmacıların kalite maliyet alanındaki ilgisinin zaman içinde değişkenlik gösterdiği ve bu alandaki tez çalışmalarının belirli dönemlerde artış veya azalış gösterebileceği anlaşılmaktadır. Kalite maliyetine yönelik akademik çalışmaların belirli yıllarda yoğunlaşması, bu konunun dönemsel olarak gündeme geldiğini ve dışsal faktörlerin (politik, ekonomik, teknolojik gelişmeler gibi) akademik ilgiyi etkilediğini düşündürmektedir. Akademik eğilimlerin zaman

içindeki bu dalgalı seyri, konunun disiplinlerarası etkileşimlere ve sektörel ihtiyaçlara bağlı olarak değiştiğini ortaya koymaktadır.

Kalite maliyet alanında yazılmış tezlerin çoğunluğunun (%83.33) yüksek lisans tezi olarak yazıldığı tespit edilmiştir. Bu ilginin doktora düzeyinde de artış göstermesi kalite maliyet alanının gelişimi açısından önemlidir. Zira, kalite maliyetleri konusunda yapılan daha derinlemesine ve yenilikçi araştırmalar, akademik alanda önemlidir. Doktora çalışmaları, teori ve uygulama arasındaki boşlukları doldurma potansiyeline sahip olduğundan, bu seviyedeki tezler, daha sofistike araştırma yöntemleri ve daha kapsamlı analizler içerebilmektedir. Dolayısıyla, doktora düzeyindeki artış, bu alandaki bilgi birikimini genişletecek ve daha yenilikçi uygulamaların önünü açacaktır. Bu gelişmeler, hem akademik literatürü hem de pratik uygulamaları zenginleştirerek kalite maliyetleri konusunda daha geniş bir perspektif sunacaktır. Bir sonraki bulgular 'Kalite Maliyet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Üniversite, Enstitü ve ABD Dağılımı' verilerini kapsamaktadır.

Tablo 3. Kalite Maliyet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Üniversite, Enstitü ve ABD Dağılımı

Tezlerin Üniversite Dağılımı	Tezlerin Enstitü Dağılımı	Tezlerin ABD Dağılımı
Dokuz Eylül Ü./Marmara Ü.	14 Eğitim Bilimleri Ens.	1 Bilgisayar Mühendisliği ABD
İstanbul Ü.	10 Enformatik Ens.	1 Bilişim Sistemleri ABD
Çukurova Ü.	9 Fen Bilimleri Ens.	26 Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD
İstanbul Teknik Ü.	7 Lisansüstü Eğitim Ens.	3 Ekonometri ABD
Sakarya Ü.	6 Mühendislik ve Fen Bilimleri Ens.	2 Endüstri Mühendisliği ABD
Dumlupınar Ü.	5 Sosyal Bilimler Ens.	105 İnşaat Mühendisliği ABD
Eskişehir Osmangazi Ü./ Selçuk Ü./ Yıldız Teknik Ü.	4	İşletme ABD
Akdeniz Ü./ Gebze Yüksek Teknoloji Ens./ Uludağ Ü./ Cumhuriyet Ü./ Hacettepe Ü./ Gazi Ü./ Süleyman Demirel Ü.	3	İşletme Eğitimi ABD
Anadolu Ü./ Düzce Ü./ Mustafa Kemal Ü./ Atatürk Ü./ Karadeniz Teknik Ü./ Niğde Ü./ Celal Bayar Ü./ Kocaeli Ü./ Osmaniye Korkut Ata Ü.	2	İşletme Yönetimi ABD

Tablo 3. (Devamı) Kalite Maliyet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Üniversite, Enstitü ve ABD Dağılımı

Tezlerin Üniversite Dağılımı	Tezlerin Enstitü Dağılımı	Tezlerin ABD Dağılımı
Afyon Kocatepe Ü. / Ankara Hacı Bayram Veli Ü. / Bayburt Ü. / Beykent Ü. / Boğaziçi Ü. / Çankaya Ü. / Ege Ü. / Fatih Ü. / Gaziantep Ü. / Hasan Kalyoncu Ü. / İnönü Ü. / İzmir Demokrasi Ü. / Kadir Has Ü. / Karabük Ü. / Mersin Ü. / Muğla Ü. / Munzur Ü. / Orta Doğu Teknik Ü. / Okan Ü. / Recep Tayyip Erdoğan Ü. / Trakya Ü. / Zonguldak Bülent Ecevit Ü.	1	Maden Mühendisliği ABD 2
		Muhasebe ve Finansman ABD 3
		Sağlık Yönetimi ABD 1
		Sayısal Yöntemler ABD 1
		Tarım Ekonomisi ABD 1
		Tekstil Mühendisliği ABD 2
		Tekstil ve Tekstil Mühendisliği ABD 1
		Toplam Kalite Yönetimi ABD 7
		Turizm İşletmeciliği ABD 3
		Uluslararası İşletmecilik ABD 1
		Uluslararası İşletmecilik ve Ticaret ABD 1
		Üretim Yönetimi ABD 5

Tablo 3. verilerine göre, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi, 14 teze bu alandaki liderliği paylaşmaktadır. İstanbul Üniversitesi 10 teze ikinci ve Çukurova Üniversitesi 9 teze üçüncü sıradadır. Toplam 47 üniversitenin katkısıyla, kalite maliyet alanında önemli bir akademik çalışma gerçekleştirilmiştir. Diğer üniversiteler arasında ise tez sayılarına göre farklı gruplamalar gözlemlenmektedir. Örneğin, 5 teze sahip bir üniversite bulunurken, 4 teze sahip 2 üniversite, 3 teze sahip 8 üniversite, 2 teze sahip 9 üniversite ve 1 teze sahip 21 üniversite mevcuttur.

Kalite maliyet alanı, farklı disiplinlerde ele alınabilen bir öneme sahiptir. Ancak, Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan 262 üniversitenin sadece 47'sinin bu alanda tez çalışmalarına yer vermiş olması, konunun akademik çerçevede geniş bir şekilde ele alınmadığını göstermektedir (Ulusal Tez Merkezi, 2024). Bu durum, kalite maliyeti alanındaki araştırmaların henüz yeterince

keşfedilmediği ve bu alanda daha fazla çalışmanın gerekliliğini işaret etmektedir. Üniversitelerin sonuçlarına ek olarak, 'Kalite Maliyet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Enstitü Dağılımı' verileri incelenecektir.

Sosyal Bilimler Enstitüsü, 105 tez ile kalite maliyet alanında en fazla teze sahip enstitü olarak öne çıkmaktadır. Fen Bilimleri Enstitüsü ise bu alanda ikinci sıradadır, bu da sosyal ve fen bilimleri disiplinlerinde kalite maliyetlerinin önemli bir faktör olarak kabul gördüğünü göstermektedir. Diğer yandan, diğer enstitülerde (Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Enformatik Enstitüsü, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü) sadece 1 veya 2 tez bulunmaktadır. Bu durum, söz konusu enstitülerin kalite maliyetleri konusuna daha az odaklandığını veya bu alanda daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğunu düşündürmektedir. Bu enstitülerdeki sınırlı sayıdaki tez, potansiyel olarak bu konuda daha fazla ilgi ve çaba

harcanması gerektiğine işaret etmektedir. Bu nedenle, söz konusu enstitülerde kalite maliyetleri konusuna daha fazla odaklanılması ve bu alanda daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Bu enstitüler, disiplinlerarası iş birliklerini teşvik ederek ve alanlarında uzman akademisyenleri bu konuya yönlendirerek, kalite maliyetleri alanında daha fazla tez çalışmasının yapılmasını sağlayabilirler. Bu çerçevede, eğitim, enformatik ve mühendislik alanlarındaki enstitülerde kalite maliyetleri konusuna daha fazla önem verilmesi, akademik dünyada ve endüstride daha etkili çözümler üretilmesine olanak tanıyacaktır. Enstitü verilerine ek olarak ‘Kalite Maliyet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Anabilim Dalı Dağılımı’ verileri incelenecektir.

Kalite maliyet alanının birçok farklı anabilim dalında önemli bir araştırma potansiyeli taşıdığını göstermektedir. İşletme Anabilim Dalı, 83 teze kalite maliyeti konusunda en fazla teze sahip olan anabilim dalıdır. Bu durum, işletme disiplini içerisinde kalite maliyetlerinin geniş bir şekilde ele alındığını ve bu alanda yoğun bir akademik ilgi olduğunu göstermektedir. Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, 15 teze ikinci sıradadır. Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, 7 teze bu alanda öne çıkan bir diğer anabilim dalıdır. İşletme ve Endüstri Mühendisliği anabilim dallarında kalite maliyetine yönelik

yoğun akademik ilgi, bu disiplinlerin doğrudan sektörel uygulamalarla iç içe olmasından kaynaklanabilir. Özellikle işletme alanında kalite maliyetlerinin müşteri memnuniyeti, rekabet avantajı ve maliyet optimizasyonu üzerindeki etkileri, akademik araştırmaları teşvik etmiş olabilir. Aynı şekilde Endüstri Mühendisliği, üretim süreçlerini ve kaynak kullanımını verimlilik odaklı incelediği için kalite maliyetlerini kapsamlı bir şekilde ele alma eğilimindedir.

Kalite maliyetlerinin çok boyutlu yapısı, yalnızca belirli anabilim dallarında ele alınarak tam anlamıyla yansıtılamamaktadır. Özellikle günümüz sağlık sistemlerinde artan maliyetler ve sınırlı kaynaklar, hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliği önceleyen stratejilerin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Aba, 2024). Buna rağmen, sağlık yönetimi gibi alanlarda kalite maliyetlerine yönelik araştırmaların sınırlı sayıda olması, bu alanda özgün ve disiplinlerarası çalışmalar için önemli bir boşluk yaratmaktadır. Sağlık sektöründe kalite maliyetlerinin araştırılması; akademik literatürün zenginleşmesine aynı zamanda karar vericilerin daha sağlıklı politikalar geliştirmesine zemin hazırlayabilir. Bir sonraki inceleme konusu, ‘Kalite maliyet alanında hazırlanmış tezlerin özgün dil dağılımı, danışman unvan dağılımı ve yöntem dağılımı’ verileridir.

Tablo 4. Kalite Maliyet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Özgün Dil Dağılımı, Danışman Unvan Dağılımı ve Yöntem Dağılımı

Dil Dağılımı		Danışman Unvan Dağılımı		Yöntem Dağılımı	
Türkçe	%97	Prof. Dr.	60	Nitel	82
İngilizce	%3	Doç. Dr.	34	Nicel	24
		Yrd. Doç. Dr./ Dr. Öğr. Üyesi	43	Karma	5
		Danışman Bilgisi Yok	1	Yöntem Kısımına Ulaşılamayan	27

Tablo 4.’e göre Türkçe yazılan tezlerin ağırlıkta (%97.10) olduğu anlaşılmaktadır. İngilizce olarak kaleme alınan tezlerin sayısının az olması, uluslararası bilim dünyası ile iletişimde sınırlamalara işaret etmektedir. Bu sınırlılık, Türk akademisyenlerin uluslararası konferanslara katılımını, önemli bilimsel dergilerde yayın yapma şanslarını ve çeşitli bilimsel ağlara dahil olmalarını olumsuz etkileyebilir. Dolayısıyla, Türkçe tezlerin ağırlıklı olması, uluslararası alanda yapılan bilimsel tartışmalara katkıda bulunma ve global ölçekte rekabet edebilme fırsatlarını sınırlamaktadır. Bu nedenle, akademik çalışmaların daha fazla İngilizce olarak yapılması, Türk bilim insanlarının uluslararası platformlarda daha etkin olmalarını sağlayarak bilimsel

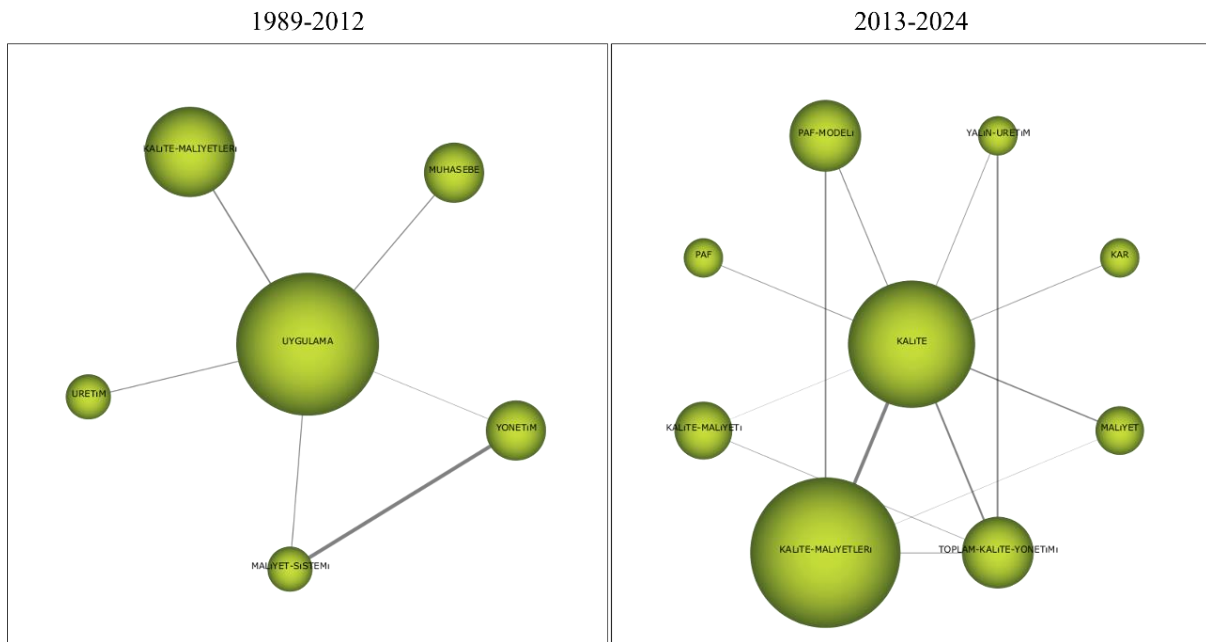
gelişimlerini ve iş birliklerini artırabilir.

Kalite maliyeti alanındaki tezlerin danışman unvanları dağılımı, bu alandaki akademik üretimde farklı unvanlara sahip akademisyenlerin danışmanlık durumlarını betimsel olarak ortaya koymaktadır. Tablo 4. incelendiğinde “Profesör” unvanına sahip akademisyenlerin alandaki danışmanlıkta niceliksel bir ağırlık oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Verilere bakıldığında, kalite maliyeti alanında hazırlanmış tezlerin büyük çoğunluğunun nitel yöntemlerle gerçekleştirildiği görülmektedir. Nitel yöntemler genellikle derinlemesine anlayış ve açıklamalar sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Nicel yöntemler,

araştırmacıların sayısal verileri toplamak, analiz etmek ve yorumlamak için kullandığı araştırma yöntemleridir. Bu yöntemler genellikle sayısal verilerin miktarını, sıklığını, ilişkilerini ve dağılımlarını ölçmek ve analiz etmek amacıyla kullanılmaktadır. Karma yöntem, hem nitel hem de nicel verilerin bir arada değerlendirildiği bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yöntemin kullanımı, araştırmacılara hem geniş kapsamlı veri toplama hem de derinlemesine analiz yapma imkanı tanımaktadır. Karma yöntemin kullanılması, araştırmacılara konuyu çok yönlü bir şekilde ele alma ve anlama fırsatı verebileceğinden bu yöntemi kullanarak yapılan çalışmaların artırılması gerekmektedir. Bu çok yönlü yaklaşım, özellikle kalite maliyeti gibi karmaşık ve çok boyutlu konuları ele alırken, teorik varsayımların ve modellerin saha verileriyle test edilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, nicel verilerin genelizasyon gücü ile nitel verilerin

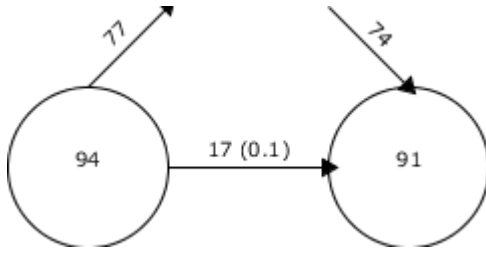
derinlemesine anlamlandırma yeteneği birleştirilerek, daha güçlü ve etkili politika önerileri ve stratejiler geliştirilebilir. Bu nedenle, kalite maliyeti alanında yapılan araştırmaların, hem akademik hem de uygulamalı yönlerden daha etkili olabilmesi için karma yöntemin kullanılması teşvik edilmelidir. Üniversiteler ve araştırma kurumları bu tür çalışmalara destek vererek, disiplinlerarası iş birliklerini ve yenilikçi araştırma tekniklerinin geliştirilmesini teşvik edebilir. Sonuç olarak, kalite maliyeti üzerine yapılan araştırmaların daha geniş bir perspektiften ele alınması, sektörel ve ekonomik anlamda daha sürdürülebilir ve etkili çözümler üretilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca anahtar kelimeler üzerinden de incelenen çalışmada elde edilen bulguların dönemsel değişimini daha net ortaya koymak amacıyla, anahtar eğilimlerini görselleştiren SciMAT çıktıları Şekil 1.'de yer almaktadır.

Şekil 1. Dönemsel Anahtar Kelime Kümeleri

Şekil 1. incelendiğinde, 1989-2012 döneminde “uygulama” kavramının merkezde yer aldığı ve diğer anahtar kelimelerle güçlü bağlantılar kurduğu görülmektedir. Bu durum, çalışmaların daha çok pratik yönelimli ve saha uygulamaları üzerine yoğunlaştığını göstermektedir. “Kalite-maliyetler”, “yönetim”, “üretim” ve “muhasebe” gibi kavramların öne çıkması ise konunun işletme ve endüstri mühendisliği perspektifinde ele alındığını ortaya koymaktadır. Buna karşılık, 2013-2024 döneminde ise “kalite” kavramı merkezî bir konuma gelmiş ve literatürün odak

noktasını oluşturmuştur. Bu dönemde “PAF modeli”, “toplam kalite yönetimi”, “kâr” ve “maliyet” gibi anahtar kelimelerin öne çıkması, çalışmaların daha teorik, yönetsel ve stratejik boyutlara kaydığını göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, ilk dönemde uygulama odaklı bir yaklaşım hâkimken, ikinci dönemde kalite merkezli ve kavramsal çeşitliliğin arttığı bir eğilimin geliştiği söylenebilir. Bu dönüşüm, kalite maliyeti literatürünün zaman içinde olgunlaşarak uygulamadan yönetsel ve model temelli bir çerçeveye evrildiğine işaret etmektedir.

Şekil 2. Örtüşen Harita

Şekil 2’de iki periyot karşılaştırılmakta, ilk periyotta yer alan 94 anahtar kelimedenden yalnızca 17’sinin ikinci periyoda aktarılması, dönemler arasındaki devamlılığın oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu durum, ilk periyotta kullanılan 77 anahtar kelimenin sonraki dönemde tamamen ortadan kalktığını ve yerini yeni kavramlara bıraktığını ortaya koymaktadır. Nitekim ikinci periyotta toplam 91 anahtar kelimenin 74’ü dışarıdan gelen yeni kavramlardan oluşmaktadır. Bu bulgu, araştırma alanında dönemler arasında önemli bir kavramsal değişim yaşandığını, çalışma konularının ve eğilimlerinin büyük ölçüde farklılaştığını göstermektedir.

TARTIŞMA

Bu çalışma 1989–2024 yılları arasında Türkiye’de kalite maliyeti alanında hazırlanmış 138 lisansüstü tezin bibliyometrik analizini incelemektedir. Bu alanın yıllar içindeki eğilimleri değerlendirilmiştir. Bulgular, tezlerin belirli dönemlerde yoğunlaştığını (1996, 1998 ve 1999) göstermektedir. Bu bulgu uluslararası literatürde kalite maliyetlerinin zaman içinde değiştiğini gösteren bulgularla uyumludur (Baral, 2024).

Çalışmada elde edilen bulgulardan diğeri tezlerin büyük çoğunluğunun Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde ve işletme alanında hazırlanmasıdır. Literatür incelendiğinde paralel bir bulgu ile karşılaşmıştır. Gavriluc & Georgescu (2023) çalışmasında kalite maliyetleri çalışmalarının en çok yayınlandığı dergileri araştırmış ve bu dergilerin muhasebe, ekonomi, finans, strateji ve yönetim alanlarında olduğu sonucuna varmıştır. Baral’ın (2024) bibliyometrik incelemesi, kalite maliyetleri alanındaki WOS yayınlarının yıllık %4,11 oranında büyüdüğünü ortaya koymaktadır. Bu bulgu Ulusal Tez Merkezi’nden elde edilen dönem dönem artış ve azalış yaşanan bulgular ile paralellik göstermemektedir. SciMAT ile gerçekleştirilen anahtar kelime analizi sonucunda

Türkiye’de kalite maliyeti tezlerinde iki dönem arasında kavramsal değişim (operasyonelden stratejik yönetime) yaşandığını göstermektedir. Göçer ve Büyüksaatçı Kiriş’in (2023) çalışmasında kalite maliyetlerinin yalnızca finansal bir araç değil aynı zamanda süreçlerin izlenmesi ve sürekli iyileştirilmesi için kritik bir göstergeler bütünü olduğunu teyit etmesi bu analiz sonucunu destekler niteliktedir.

SONUÇ

Bu çalışma, 1989–2024 döneminde kalite maliyeti alanında hazırlanmış tezlerin bibliyometrik analiziyle, alanın gelişim dinamiklerini ortaya koymaktadır. Çalışma sonuçları, bu konuya ilişkin akademik çalışmaların zaman içinde dalgalı bir seyir izlediğini ve kimi dönemlerde yoğunluk kazandığını göstermektedir. 1989’dan bu yana yapılan çalışmaların, kalite maliyeti konusundaki araştırmaların devam ettiğini ve bu alandaki önemli bir bilgi birikimi oluşturduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak kalite maliyet alanında bilimsel etkinliği ve metodolojik derinliğini artırmak amacıyla somut adımlar atılması gerekmektedir. Yükseköğretim kurumları, lisansüstü programlarda İngilizce tez yazım oranını en az %15-20 seviyesine çıkarmayı teşvik etmelidir. Metodolojik açıdan, genelleme gücü yüksek nicel temelli ve karma yöntem odaklı çalışmaların artırılması önemlidir. Disipliner çeşitlilik açısından ise, araştırmaların mevcut ana odakların ötesine geçmesi elzemdir. İşletme ve Endüstri Mühendisliği dışındaki Sağlık Yönetimi, Turizm İşletmeciliği, Tarım Ekonomisi gibi farklı bilim alanlarından olan lisansüstü öğrencilerin de kalite maliyeti alanında çalışmalar gerçekleştirmesi sağlanmalıdır. Makaleler üzerinde de bibliyometrik inceleme gerçekleştirilebilir fakat bu araştırmanın yalnızca ulusal literatürle sınırlı tutulmamasına özen gösterilmelidir. Son olarak, Dokuz Eylül ve Marmara Üniversiteleri gibi kalite maliyet alanında çalışmaları daha fazla olan kurumların deneyimleri diğer üniversitelere aktarılmalı ve bu alanda yeni araştırma grupları oluşturulması için kurumsal teşvikler hayata geçirilmelidir. Bu somut önerilerin uygulanması, Türkiye’deki kalite maliyeti literatürünün sürdürülebilir gelişimine ve uluslararası alandaki rekabet gücüne önemli katkılar sağlayacaktır.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Bu çalışma insan katılımcıları veya deney hayvanlarını

içermediğinden, kurumsal etik kurul onayından muaftır.

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: S.S., A.T.; Tasarım: S.S., A.T.; Denetleme/Danışmanlık: A.T.; Analiz ve/veya Yorum: S.S., A.T.; Kaynak Taraması: S.S.; Makalenin Yazımı: S.S., A.T.; Eleştirel İnceleme: A.T.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

KAYNAKLAR

- Aba, G. (2024). Genel Bir Bakış Açısıyla Sağlık Hizmetlerinde Akılcı Kullanım. *BANÜ Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 306-321. doi:10.46413/boneyusbad.1599377
- Bekçi, I., & Toraman, A. (2011). Kalite Maliyetleri ve Bir Hastanede Hesaplanması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 39-57.
- Baral, G. (2024). Kalite Maliyetleri Literatürünün Bibliyometrik Analizi: Yazarlar, İşbirlikleri ve Tematik Eğilimler. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 9(2), 104-118.
- Crosby, P. (1979). *Quality Is Free: The Art of Making Quality Certain* (1 b.). New York: McGraw-Hill.
- Çabuk, Y. (2005). Kalite Maliyetleri ve Kalite Maliyetlerini Ölçmede Kullanılan Yöntemler. *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 7(7), 1-8.
- Deming, W. (1986). *Out of the Crisis* (25 b.). Cambridge: Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study.
- Feigenbaum, A. (1961). *Total Quality Control* (3 b.). New York: McGraw-Hill Company.
- Feigenbaum, A. (1991). *Total Quality Control* (40 b.). New York: McGraw-Hill Company.
- Gavrılıuc, I. D., & Georgescu I. E. (2023). A review of the literature on the costs of quality, *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 25(1), 65-79. doi:10.29302/oeconomica.2023.25.1.5
- Godin, B. (2009). The value of science: changing conceptions of scientific productivity, *Science Social Information*, 48(4), 547-586. doi:10.1177/0539018409344475
- Göçer, F., & Büyüksaatçı Kiriş, S. (2023). A Bibliometric Analysis of Quality Control Charts. *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(11), 263-282.

- Hameed, M., Al-abedi, T., & Khder Abass, Z. (2019). The Effect of Hidden Quality Cost on Supply Chain Management of Sales and Market Share. *International Journal of Supply Chain Management*, 8(1), 526-534.
- Hemingway, P., & Brereton, N. (2009). *What is a Systematic Review?* (2 b.). Hayward Medical Communications.
- Juran, J., & Godfrey, A. (1999). *Juran's Quality Handbook* (5 b.). New York: McGraw-Hill.
- Kaygusuz, S. (2012). Gizli Fabrika ve Gizli Kalite Maliyetleri. *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 17-35.
- Merigo, J., & Yang, J.-B. (2017). Accounting Research: A Bibliometric Analysis. *Australian Accounting Review*, 27(1), 71-100. doi:10.1111/auar.12109
- Schiffauerova, A., & Thomson, V. (2006). A Review of Research on Cost of Quality Models and Best Practices. *International Journal Of Quality and Reliability Management*, 23(4), 1-23. doi:10.1108/02656710610672470
- SciMAT. (2011). Science Mapping Analysis Tool. Retrieved from (18.09.2025): [https://sci2s.ugr.es/scimat/description.html#:~:text=SciMAT%20\(Science%20Mapping%20Analysis%20software,the%20visualization%20of%20the%20results](https://sci2s.ugr.es/scimat/description.html#:~:text=SciMAT%20(Science%20Mapping%20Analysis%20software,the%20visualization%20of%20the%20results)